

UDK 28-472-053.2(047.53)
DOI 10.26340/muallim.v22i87.1874

Elvedin SUBAŠIĆ
Media centar IZ u BiH
subasicelvedin@gmail.com

SAŽETAK: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini pridaje posebnu pažnju mektebu u svom misijskom djelovanju i prepoznaje ga kao važan stub vjerskog odgoja i obrazovanja djece te učvršćivanja identiteta kod mladih ljudi. Promjenama faktičkih životnih realnosti i mektepska nastava se kontinuirano nalazi pred različitim izazovima, što je važan predmet stručnih analiza. Za mektepsku nastavu je bitan dobar nastavni plan i program, udžbenici – ilmihali, tehnička opremljenost mektepskih učionica itd., ali je uloga muallima presudna. Iskustva muallima u procesu podizanja nivoa znanja kod učenika su različita, stoga je važno ova iskustva adekvatno artikulirati. U ovom broju Novog muallima razgovarali smo upravo o izazovima i iskustvima u mektepskoj nastavi, s posebnim osvrtom na mektepska takmičenja, s Ahmed-ef. Šehićem, imamom i muallimom u travničkom džematu Mosor. Riječ je o predstavniku mlađe generacije imama i muallima koji je četiri puta proglašen za najuspješnijeg muallima shodno kriterijima ili ocjenama za vrednovanje najuspješnijeg muallima na području Medžlisa Travnik. Mektepske 2018/2019. godine dobio je priznanje i plaketu “Kasim-ef. Mašić” za najuspješnijeg muallima na području Muftijstva travničkog. Nagrada i priznanje “Kasim-ef. Mašić” dodjeljuje se na osnovu pravilnika i kriterija o bodovanju 34 aktivnosti u muallimskom radu.

Ključne riječi: Ahmed-ef. Šehić, mekteb, muallim, mektepska nastava, ilmihali, mektepska takmičenja, nagrada “Kasim Mašić”, Mosor, Travnik

Intervju s imamom Ahmed-ef. Šehićem

VRIJEME KOJE KAO MUALLIMI PROVODIMO U MEKTEBU JE OGROMAN EMANET

NOVI MUALIM: U Islamskoj zajednici mekteb se naglašava kao važan segment misijskog rada. Šta je ono što je neophodno za njegovo unapređenje?

ŠEHIĆ: Mekteb kao najznačajnija i najstarija institucija Islamske zajednice zavređuje punu pažnju svih organa Islamske zajednice. To je emanet svakoga od nas. Vrijeme koje kao muallimi provodimo u mektebu je emanet i trebamo ga iskoristiti na najbolji mogući način. Djeca koja dolaze u mekteb nama su povjerena na poučavanje. Iza zovi koji su trenutno pred nama ili će dolaziti u budućnosti, kada je u pitanju mektepska pouka, mnogobrojni su. Djeci su vikendom, kada bi trebali pohađati mektepsku pouku, dostupni razni sadržaji koji njih i njihove roditelje privlače, od sekcija u školama do članstva u raznim sportskim društvima i klubovima pa nerijetko roditelji smatraju da je mekteb dodatno opterećenje za njihovu djecu. Islamska zajednica, muallimi kao i džematski odbori trebaju stalno ulagati napore u promociji mekteba, kako u urbanim tako i u ruralnim sredinama, kao i u izgrađivanju svijesti kod roditelja o važnosti mektepske pouke u životu muslimana. Najvrednije što roditelji mogu ostaviti svojoj djeci jeste odgoj u duhu vjere islama. Priča o dobro odgojenoj djeci i novim generacijama počinje u našim mektebima. Mektepsku pouku ne može zamijeniti vjeronauka u školama. Nadahnuti i poučeni kur'anskim ajetom iz sure Et-Tevbe i porukom: "I reci: "Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici, a vi ćete biti vraćeni Onome koji zna nevidljivi i vidljivi svijet, pa će vas o onome što ste radili obavijestiti", i hadisom Božijeg poslanika Muhammeda, a. s.: "Najbolji među vama su oni koji uče Kur'an i druge podučavaju njemu", na svima nama, cijeloj Zajednici, jeste da se potrudimo da što veći broj naše djece bude upisano na mektepsku pouku u svojim džematima. Radom i zalaganjem muallima, svježću i upornošću roditelja i redovnim dolaskom polaznika u mekteb, ako

Bog da, uspjeh ćemo u ispunjavanju zadataka i ciljeva mektepske pouke. Općepoznato je da za taj uspjeh i najveću ulogu u lancu odgoja imaju tri karike: muallim, roditelji i djeca uz međusobnu saradnju i uporan rad.

Novi ilmihali nude novu formu

NOVI MUALIM: Muallimu je u nastavnom procesu teško u potpunosti pratiti nastavni plan i program, odnosno "držati se udžbenika". Imate li lični osvrt na nove udžbenike i koliko su prijemčivi i za online nastavu, koja je nužna tokom pandemije?

ŠEHIĆ: Novi nastavni plan i program kao i udžbenici mektepske pouke imaju svoju prednost u odnosu na prošle, samim time što je nastavni plan i program, kao i udžbenici, definiran po nivoima, tako da imamo tri udžbenika za tri nivoa mektepske pouke, u odnosu na prošlih devet udžbenika. Novi ilmihali nude jednu novu formu, a ne i nove sadržaje koji se, dakle, ne mijenjaju. Cjelokupni sadržaj ilmihala stavlja akcenat na osnove islama, odgoj te izgradnju pozitivnih osobina kod polaznika. U novim udžbenicima, nakon obrađenih cjelina, nalaze se i testovi koji služe za ponavljanje naučenog i pređenog gradiva, a koji olakšavaju muallimima pripreme polaznika za takmičenja iz općeg znanja. Novi udžbenici nude i transkripciju kur'anskih sura i dova latiničnim pismom sa slovima u različitim bojama, koja nisu zastupljena u našem jeziku, a što bi moglo olakšati pravilniji izgovor slova za polaznike koji još nisu uspjeli savladati arapsko pismo. Osim nekih grešaka tehničke prirode, koje se mogu otkloniti u sljedećim izdanjima udžbenika, mišljenja sam da je kod ilmihala za treći nivo trebalo smanjiti obimnost kod nekih nastavnih tema, sadržaja i jedinica.

Pandemija koronavirusa s kojom se susrećemo utjecala je na kvalitet mektepske pouke. Susret muallima

i polaznika s novim tipom nastave, odnosno online nastavom, kao nešto sasvim novo, predstavljao je izazov i zahtijevao dodatni trud i angažman na tom polju, što je starijim muallimima predstavljalo, u jednu ruku, i problem. Online nastava ne može dati željene rezultate i postignuća kao redovna nastava unutar mektepskih učionica. Novitet u udžbenicima je to što imaju multimedijalnu platformu i primjenu, pomoću mobilnih uređaja koristeći aplikaciju koja skenira QR kodove s određenih lekcija, što olakšava polaznicima ponavljanje sadržaja i kod kuće. To nam je značajno pomagalo tokom pandemije.

NOVI MUALIM: Primjećujete li potrebu za novim trendovima u realizaciji mektepske nastave?

ŠEHIĆ: Vrijeme u kojem živimo zahtijeva korištenje novih trendova u mektepskoj nastavi, kao što je upotreba audio i vizuelnih pomagala koja će olakšati muallimima i polaznicima prezentovanje određenih nastavnih lekcija, naročito pri učenju arapskog pisma. Nastava radioničkog tipa vjerovatno bi više zainteresovala polaznike mekteba i ona bi trebala, ako Bog da, u budućnosti zaživjeti u našim mektebima, uz dodatnu osposobljenost muallima za realizaciju ovog načina mektepske nastave.

Dvije faze pripreme za takmičenja

NOVI MUALIM: Već duže vrijeme Vaši učenici imaju zapažene rezultate na mektepskim takmičenjima. Kada se uzme u obzir broj polaznika u džematu Mosor, Vaša iskustva mogu pomoći naročito muallimima u sličnim te povratničkim džematima. Na koji način birate učenika/cu za takmičenje?

ŠEHIĆ: Procenat obuhvaćenosti djece osnovnoškolskog uzrasta mektepskom poukom u našem džematu iznosi 85%, a redovnih polaznika u odnosu na ukupan broj

upisanih je oko 75%. Redovnim polaznicima smatraju se oni koji prisustvuju najmanje 70% časova od ukupno predviđenog fonda časova. Mektepska pouka se izvodi u dvije odvojene grupe, četiri dana u sedmici, odnosno po tri dana sa svakom grupom s 15 časova sedmično. Kada je u pitanju odabir polaznika mekteba za takmičenja u manjem džematu ili mektebu s manjim brojem učenika, to predstavlja izazov iz razloga što muallimi imaju manji broj polaznika za selekciju dva-tri kandidata za određenu kategoriju takmičenja. S druge strane, prednost manjih mekteba u odnosu na veće jeste u tome što muallimi imaju više vremena na pouci da se posvete individualno svakom polazniku i radu s njim, kao i mogućnost dodatnog rada s polaznicima koji se spremaju za takmičenje nakon ispunjenja planiranih sadržaja predviđenih nastavnim planom i programom mektepske pouke. Polaznici mekteba koji su prethodnu godinu završili odličnim uspjehom, primjerenim vladanjem, koji su redovni na nastavi i iskažu volju za učešćem na takmičenju, kao i spremnost na ulaganje dodatnog truda ulaze u uži krug odabranih kandidata koji se spremaju za takmičenje.

NOVI MUALIM: Kako izgleda Vaša priprema učenika za takmičenje?

ŠEHIĆ: Pripreme za takmičenje počinju s novom mektepskom godinom, kada bi trebali već u septembru odabrati po dva ili više polaznika, zavisno od brojnog stanja u samom mektebu za svaku kategoriju i uzrast takmičenja. Na taj način se stvara takmičarski duh u mektebu i vrši se odabir najboljeg kandidata za takmičenje kroz pripreme koje traju od oktobra do početka takmičenja na nivou medžlisa. Tu su dvije faze.

Prva faza je u prvom polugodištu do zimskog raspusta s dodatnom nastavom u trajanju od dva časa

sedmično, pored termina predviđenih za redovnu mektepsku pouku. Tokom ove faze pripremanja odabranih polaznika za takmičenje iz općeg znanja baziram se na njihovo usmeno odgovaranje, ponavljanje i utvrđivanje svih lekcija iz Ilmihala 1 i 2 za mlađi uzrast, te Ilmihala 3 za stariji uzrast. Kandidati za takmičenje trebaju pripremiti i naučiti veći broj lekcija za svaki sedmični termin okupljanja i spremanja za takmičenje.

Druga, odnosno finalna faza, počinje nakon zimskog raspusta i traje do početka takmičenja na nivou medžlisa. Tokom ove faze održavamo četiri dodatna časa sedmično za kandidate. U ovoj fazi baziramo se na pismenu izradu testova koje pripremamo iz svih Ilmihala obuhvatajući što veći broj lekcija kroz postavljena pitanja na različite načine: dopuni, zaokruži, spoji itd. Nakon bodovanja testova dobivamo realnu sliku i odabir tri najbolja polaznika s najvišim stupnjem znanja za tri kategorije takmičenja kada je u pitanju izrada testova općeg znanja. Ovom metodom, kada imamo dva ili više polaznika koji se spremaju za takmičenje u različitim uzrastima i kategorijama, imamo mogućnost da u slučaju odustajanja ili nemogućnosti učešća najboljeg polaznika na takmičenju, zbog bolesti ili nekog drugog razloga, imamo i kvalitetnog zamjenskog kandidata za takmičenje.

Pri pripremi takmičara iz kiraeeta za mlađi uzrast svake sedmice preslušavam tri nove stranice kod učenja gledajući, a koje polaznik priprema i uvježbava kod kuće, tako da predemo do Nove godine prva dva džuzua. Poslije zimskog raspusta do takmičenja isto ponavljamo dva puta. Kada je u pitanju kategorija kiraeet – stariji uzrast za učenje gledajući bilo koje stranice iz Kur’ana veoma je važno da polaznik, koji je osposobljen da tečno i pravilno uči Kur’an i koji se priprema za takmičenje, svaka dva

mjeseca prouči cijeli Kur’an gledajući – hatmu Kur’ana kod svoje kuće ili tri puta do početka takmičenja na nivou Medžlisa. Muallim ga na terminima dodatne nastave preslušava i ukazuje na pogreške.

Veoma su male razlike na takmičenjima između kandidata koji se takmiče u kategorijama općeg znanja, pogotovo na finalnom, završnom takmičenju na nivou Rijasetu. To su dijelovi boda i o tim razlikama, vjerovatno, odlučuju pitanja na testovima koja, možda, zbunjujuće djeluju na učenike pa na to muallimi trebaju obratiti posebnu pažnju. Trebaju objasniti neke slične definicije, pojmove te određene lekcije koje bi mogle djecu zbuniti. Takav je slučaj s teđvidskim pravilima.

NOVI MUALIM: Na kraju, imate li posebne ili provjerene metode u mektepskom radu koje biste podijelili s kolegama?

ŠEHIĆ: U redovnoj nastavi muallimi koriste slične metode. Uglavnom su to metode usmenog izlaganja kroz objašnjavanje, opisivanje, pripovijedanje i predavanje, kao i korištenje audio-vizuelnih pomagala. Važno je da polaznike mekteba uključimo u nastavni proces, kao npr. da svaki od učenika drugog i trećeg nivoa pročita naglas jedan dio lekcije, a muallim poslije dodatno kroz sami razgovor s polaznicima objasni nove i nepoznate pojmove. Kod učenja kraćih sura napamet s polaznicima prvog nivoa korisno je primijeniti metodu u kojoj muallim uči naglas, a polaznici u horu svi ponavljaju za njim. Potom učenici, svi pojedinačno uz pomoć muallima, prouče suru koja se obrađuje. Kada je u pitanju moj rad u mektebu, mnogo polažem truda u pojedinačni rad sa svakim polaznikom. Posvećenost svakom učeniku je polučila ove rezultate, a ta metoda se može koristiti u mektebima s manjim brojem polaznika. Naprimjer, tako sufaru obrađujem, i već do trećeg razreda osnovne škole najveći broj učenika i završi sufaru.

Summary

THE TIME WE SPEND AS MUA'LLIMS
IN MAKTAB IS BIG *AMANAT*

Elvedin Subašić

The Islamic Community in Bosnia and Herzegovina pays particular intention to maktab within the missionary field of its activities and recognises it as a very significant pillar of religious upbringing and education of children and as important component in construction of identity in youth. Constant changes in the reality of everyday life place a challenge before the maktab class which is an important subject of many research analysis. Good teaching plan and program, textbooks-*'ilmihal*, technical equipment available in the classroom for maktab studies class are all very important but the role of a muallim is crucial. The experiences of muallims in the process of raising the level of knowledge of the students are different, thus it is very important to adequately articulate these experiences. For this issue of *Novi muallim* we spoke to Ahmed effendi Šehić, imam and muallim in Mosor, one of Travnik jamaats. A representative of a younger generation of imams and muallims who was four times elected as the most successful muallim in the region of Travnik Majlis, in accordance to the criteria and evaluation standards. In academic 2017/18 he stood third in the list of selected muallims competing for the title of the most successful muallim in Travnik Muftijstvo and in academic 2018/19 he received the acknowledgement and a plaque "Kasim Mašić" for the most successful muallim in this Muftijstvo. The reward and acknowledgement "Kasim Mašić" is awarded on the bases of regulations and criteria in which 34 items are evaluated regarding the activities of a muallim.

Key words: Ahmed-efendi Šehić, maktab, muallim, maktab class, ilmihal, maktab- organised competitions, award "Kasim Mašić", Mosor, Travnik

الموجز

الوقت الذي يقضيه معلم التربية الإسلامية في الكُتَّاب أمانة عظيمة
ألفدين سوباشيتش

تُولي المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك في نشاطها الدعوي اهتماما خاصا بالكتّاب، وتعتبره عمودا مهما في التربية والتعليم الديني عند الأطفال وفي تعزيز الهوية عند الشباب. إن تغييرات الواقع الحياتي العملي يضع دروس الكتاتيب أمام تحديات مختلفة بصورة دائمة، مما يجعلها مادة مهمة للتحليلات العلمية. إن دروس الكتاتيب تحتاج إلى منهاج جيد وكتب تعليمية جيدة، وتجهيز الفصل الدراسي في الكتاب بالتقنيات اللازمة، الخ، ولكن دور المعلم يبقى هو الدور الحاسم. إن تجارب المعلمين في رفع مستوى المعرفة عند التلاميذ تتفاوت من معلم لآخر، لذا لا بد من تطوير تلك التجارب بالشكل المناسب. في هذا العدد من مجلة «المعلم الجديد» تحدثنا مع الشيخ أحمد شيهيتش، الإمام ومعلم الكُتَّاب في مسجد موسور في ترافنيك، حول التحديات والتجارب في دروس الكتاتيب، مع التركيز على مسابقات الكتاتيب. يمثل الشيخ أحمد شيهيتش جيل الشباب من الأئمة والمعلمين، وقد اختير أربعة مرات أفضل معلم كتاب، بناء على معايير ودرجات تقويم المعلمين في منطقة مجلس المشيخة الإسلامية في ترافنيك. وفي العام الدراسي ٢٠١٧/٢٠١٨ فاز بالمركز الثالث في مسابقة أفضل معلم كتاب على مستوى دار إفتاء ترافنيك، وفي العام الدراسي ٢٠١٨/٢٠١٩ فاز بجائزة «الشيخ قاسم ماشيتش» بصفته أفضل معلم كتاب على مستوى دار الإفتاء ذاتها، وتمنح هذا الجائزة بناء على معايير ونقاط تتكون من ٤٣ بنداً في التعليم الديني.

الكلمات الرئيسية: الشيخ قاسم ماشيتش، الكُتَّاب، المعلم، دروس الكُتَّاب، كتاب تعليم الدين، مسابقات الكتاتيب، جائزة «الشيخ قاسم ماشيتش»، موسور، ترافنيك.